

Medicinalvæsen.

Prof. E. d. Ehlers har i sit Skrift *Folkesyphilis i Danmark* — med god Hjælp fra den afdøde Medicinalhistoriker K. Carøe — givet et lærerigt Bidrag til vort Sundhedsvæsens Historie. Syphilisens Plage er jo i det mindste til Dels kommet over de europæiske Folk gennem deres vidtdrevne Militarisme. Den har fulgt med Krigshærene, naar de drog fra Land til Land. Og hvor Smitten engang var bragt hen, maatte den brede sig vidt under ældre Tidens hygiejniske Forhold. Ved »Folkesyphilis« skal forstaaes en Syphilis, der optræder som ligefrem Epidemii og spredes paa mange andre Maader end ved seksuel Omgang. Symptomerne er ogsaa noget anderledes end hvor der er Tale om en blot Kønssygdom; det er saaledes almindeligt, at Næsen raadner bort. Folkesyphilis hører ved sit Væsen nøje sammen med primitiv Hygiejne og Mangel paa Renlighed, hvorfor den f. Eks. forekommer i vore Dages Rusland.

I 18. Aarh. grasserede i Danmark en Folkesyphilis, der blev kaldt for »en jysk Syphiloid«. Men Navnet er ikke korrekt. Sygdommen viste sig sporadisk over hele Landet, paa Fyn 1757, paa Sjælland 1761, fra 1777 i forskellige Dele af Jylland. 1796 høres der om den fra Lolland, hvor den skal have grasseret længe, og hvor en Præst har haft flere næseløse Børn til Konfirmation (69). Først i 19. Aarh. ebbede den ud. Dog fandtes der 1816 Folkesyphilis paa et afsides Sted som Anholt, og endnu 1835 ulmer den nord for Limfjorden.

Det var en ansvarsfuld og maalbevidst Regering, der slog denne Sygdom ned. Dr. Ehlers aftrykker og citerer flere Reskripter og Cirkulærer, der viser Myndighedernes utrættelige Kamp, og hvorved Grunden blev lagt til Danmarks berømte Lovgivning om veneriske Sygdomme. Men naturligvis opnaaede den oplyste Enevælde her som ellers ikke sin Hensigt uden under passiv og undertiden aktiv Modstand fra Befolkningen. Paa Lolland bevæbnede Mændene fra nogle Byer sig med Plejle og hindrede saaledes, at deres Koner og Børn kom til tvungen Lægeundersøgelse (76). Den uhyggelige Sygdom kunde dengang som nu være vanskelig at komme til Livs, fordi den blev betragtet som en, der var Grund til at skamme sig over, og som derfor skulde skjules.

Hans Jensen.

Krigs- og Forsvarsvæsen.

Den sidste halve Snes Aar har bragt en anseelig Række Arbejder om militære Afdelinger og Institutioner. Ved de fleste af disse

Arbejder har Forfatterne dog kun sat sig meget begrænsede Maal, kun villet skrive for den snevre militære Kreds, hvortil de selv hørte, og har næsten udelukkende holdt sig til det Kildemateriale, de med nogenlunde Lethed kunde komme over vedrørende Afdelingen, suppleret fra almindelig kendte trykte Arbejder, saa at Resultatet af Arbejdet nærmest kun har Interesse for de til Afdelingen hørende. Enkelte andre har valgt at arbejde paa et bredere, mere almindeligt Grundlag, er samtidig gaaet dybere tilbunds i det utrykte militære Kildemateriale og har ydet fortjenstfulde Arbejder, der har forøget Kendskabet til vort Militærvæsen i svundne Tider og derhos gjort dette paa en saa underholdende Maade, at ogsaa ikke-militære baade med Udbytte og Fornøjelse kan læse dem. Det nyeste af saadanne Arbejder er Generalintendant Gerhard Brammers Bog om *Den danske Hærs Intendantur* i de sidste 70 Aar.

Man skulde paa Forhaand antage, at et Arbejde om vor Intendantur i Krig og Fred kun vilde kunne paaregne Interesse indenfor en snever Kreds af Fagmænd, og man overraskes derfor paa det behageligste ved at se, med hvilket Held Forf. baade har givet en overordentlig grundig og paalidelig Fremstilling af Hærens Administration i dette Tidsrum og har gjort dette paa den fornøjeligste Maade. Forf. har haft det Held, at Arkiverne fra Forplejningsinstitutionerne er bevaret meget fyldigt, og han og hans Medarbejder ved Stoffets Indsamling har den Fortjeneste, at de har forstaaet at skelne væsentligt fra uvæsentligt og ogsaa med overordentlig Flid og megen Sporsans har udnyttet det paa mange Steder spredte Hjælpstof, der kunde tjene til paa samme Tid at live op i Fremstillingen og kaste skarpt Lys over Forhold og Personer.

Korpsets Udvikling og Fremstilling falder i tre Hovedafsnit: Krigene 1848—50, 1864 og Tiden derefter. I første Afsnit faar man et levende Indtryk af den Frejdighed men ogsaa af den Mangel paa forudgaaende Øvelse og Indsigt, hvormed man gik til Arbejdet paa at skaffe de mange Fornødenheder til den hurtigt voksende Hær. I andet Afsnit ser man, hvorledes Krigstilstanden i Virkeligheden kom overraskende paa de militære Myndigheder, der egentlig kun var belavet paa en sindig »Sommerkrig« lig den foregaaende; og hertil kom den pludselige Omlægning af Virksomheden straks efter Krigens Begyndelse, da vor Overkommando lige med Et skønnede, hvor lidt vi var forberedt paa en virkelig Krig — opgav det Hele og beordrede Tilbagetoget fra Dannevirkestillingen. Det vilde være ubilligt at vente, at Forsyningstjenesten skulde staa væsentlig højere end den egentlige militære Overledelse; men naar den senere Undersøgelse af Intendanturens Forhold viste, at det trods alt tilfredsstillende lykkedes at skaffe Forsyninger for den til-

bagestrømmende Hær, skyldes dette — foruden det Held, at Tilbagestrømningen foregik saagodtsom uforstyrret af Fjenden — Intendanturens Mænd. Det tredie Afsnit behandler Oprettelsen af Forplejningskorpset efter Krigen, i Hovedsagen som Korpset nu bestaar.

I Fremstillingen træder i Særdeleshed to Mænd med størst Klarhed frem: i de to første Afsnit Korpsintendanten v. Schmidten, i det sidste den mangeaarige Generalintendant og Korpschef Købke. Begge var betydelige Personligheder, myndige, handlekraftige og overordentlig arbejdsdygtige Mænd og i det Hele af et Snit, som de sjældnere træffes i vor Embedsstand. Men omkring dem, særlig om v. Schmidten, grupperer sig et stort Antal Hjælpere af alle Grader, hentet fra alle Sider i Samfundet: Embedsmænd fra Militær- og Civiletaten, Officerer, Forretningsfolk, Digttere osv., hvis Arbejde, Evner og Karakter snart behandles indgaaende, snart karakteriseres med faa men malende, raske Træk, saa at de alle træder levende frem. Yderligere bringer Arbejdet nyt Stof til Kendskabet til et Antal andre kendte Personligheder, navnlig Tscherning og senere Krigsministre, men ogsaa en Del af de højere Officerer. En Række Portræter af de mere kendte Embedsmænd giver Fremstillingen yderligere Liv.

Man kan vel ikke om dette Arbejde benytte det jævnlig misbrugte Udtryk, at det har »udfyldt et Savn«, thi det er vist kun faa, der i Forvejen har følt et saadant; men naar man har læst denne overordentlig vel skrevne Bog, vil de fleste have høstet Belæring om Forhold af virkelig Betydning i vor Administrations- og Krigshistorie og have faaet Kendskab til mange særprægede Personligheder.

Rockstroh.

Litteraturhistorie.

P. Hansens populære Litteraturhistorie, der skulde omformes af Bibliotekar *Carl S. Petersen*, fik en krank Skæbne. Arbejdet fængslede Carl Petersen saa stærkt, at det under hans Hænder blev et helt nyt Værk af stort Maal, saa stort, at det overvældede Forfatteren og nu efter alle Solemærker henligger ufuldendt. Der er Grund til at beklage, at det gik saaledes, thi det er sjældent, at der fremkommer en Bog, som er folkelig i ret Forstand, ikke en populariserende flad Andenhaandsskildring, men et Værk, der bærer sin Forfatters Præg, byggende paa bred og fast Lærdomsgrund, og med det samme karakterfuld og erfaren, djærv og sund. Der møder os en naturlig Fortællerglæde i Carl Petersens Litteraturhistorie og en Evne til at levendegøre